

“Vagyok, mert vagyunk”

Három évtizeddel ezelőtt alakult meg a szimfonikus zenekarok szakmai szövetsége

Lejegyezte:
Réfi Zsuzsanna

A kilencvenes évek elején a hazai zenei életben bekövetkezett változások, – a legjobb muzsikusok elvándorlása egy újonnan alakított együttesbe, a tradicionális zenekarok anyagi és művészi ellehetetlenülése az állami támogatások aránytalansága miatt, a kényszerű egyéni útkeresések és lobbipróbálkozások – világítottak rá arra, miért lenne fontos egy olyan szervezet, amely a teljes zenekari szcénát tudja képviselni. Több hónapos előkészítést követően, 1993-ban hívta életre 13 együttes a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetségét, mely az azóta eltelt három évtizedben olyan ügyekben játszott kiemelkedő szerepet, mint a jelentős állami támogatást nyújtó egykori BM-keret megszületése, az előadó-művészeti törvény előkészítése, vagy a Zenekar lap elindítása. Ahogy teltek az évek, a hivatásos tagzenekarok száma 16-ra nőtt, továbbá csatlakozott a Regionális Zenekarok Szövetsége is 8 taggal. A szervezet több nemzetközi elismerést is átvehetett, s más országok együttesei számára is mintául szolgált. A kezdeti esztendőkről emlékezve több alapító tag emelte ki a zenekarok egymás iránti szolidaritását, az egységes szakmai álláspontot, ami segített az érdekképviseleti ügyek terén is. A jubileumra készülve felvetődik a kérdés, mennyit érnek ma az egyéni utak és mennyit az összefogás ereje...

Az évforduló előtt tisztelve az alapítók, s a kezdeti időszak aktív tagjai – Popa Péter, Gyimesi László, Kovács Géza, Fenyő Gábor, Baross Gábor, Szklenár Ferenc, Gyüdi Sándor és a szervezet mostani elnöke, Herboly Domonkos – március 30-án a Műpában gyűltek össze múltidéző beszélgetésre. (Sír László, a Miskolci Szimfonikus Zenekar egykori igazgatója nem tudott jelen lenni, csak telefonon köszöntötte az egybegyűlteket, s később külön mesélt a szervezetről.)

A beszélgetést Herboly Domonkos – mint jelenlegi elnök – nyitotta meg, és kifejezte reményét, hogy a kezdetek felidézésével talán a mostani tagság kap egy kis lelki támogatást ahhoz, hogy felismerje az összefogás jelentőségét. Csak így válhat valóban erőssé és jó célokért küzdő társasággá a Szövetség.

Popa Péter –

– Ha valami probléma adódott, én mindig a kiváltó okokat kerestem, hiszen azáltal lehet megtalálni a megoldást. A kilencvenes évek elején, kimagasló támogatással hivatásossá vált a Fesztiválzenekar. Az így kialakult bérfeszültség elindította az addigi vezető zenekarokból az elvándorlást, mindig abba az irányba, ahol magasabb fizetést lehetett elérni. A minisztérium első lépésként csupán egyetlen együttest mentett meg – megduplázta a fizetést az Állami Hangversenyzenekarnál. Így tragikus helyzet alakult ki az Operazenekarnál éppúgy, mint a Rádiózenekarnál – amelynek akkor a tagja voltam – s mindegyik együttes külön-külön keresett utakat azért, hogy szintén elérje a fizetésemelést. Az együttesem Művészeti Tanácsának elnökeként úgy gondoltam, hogy a Rádiózenekar ne álljon be ebbe a sorba, ezért levelet írtam az akkori művelődési és közoktatási miniszternek, Andrásfalvy Bertalannak, hogy a magyarországi zenekari finanszírozást a jól működő nyugati minták alapján szükséges lenne törvénnyel szabályozni. Ezt a levelet végül az akkori államtitkár, Fekete György vála-

szolta meg azzal, hogy alapítsunk egy szervezetet, és nyújtsunk be jogszabálytervezetet. Elkezdtem telefonálni, címekeket gyűjteni, és nemsokára sikerült is egy találkozót megszervezni, amelyet a Vigadóban tartottunk. Ezen megjelentek a zenekarok művészeti tanácsainak képviselői mellett karmesterek is. Eközben mindennek híre ment, és a Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezetének vezetője, dr. Gyimesi László javaslatára volt egy megbeszélésünk a Városligeti fasorban, ahol meggyőzött arról, hogy olyan szakmai szervezatként kell létrehozni a társaságot, amely a szakszervezettel alapvetően együttműködik, tehát az egyéni érdekvédelem és a szakmai érdekvédelem bizonyos esetekben együtt léphet föl, ettől válik erősebbé. Így már az alakuló gyűlés is a szakszervezet Városligeti fasorban lévő épületében volt, melyről máig őrzöm a jelenléti ívet. Így kezdődött...

dr. Gyimesi László –

– Így igaz. Azt is mondhatnánk, hogy mindent a Fesztiválzenekarnak köszönhetünk, hiszen e nélkül nem

lett volna Szövetség, mert a Fesztivál zenekar aktivitása és anyagi lehetőségei hátrányosan érintették a budapesti nagyzenekarokat, így a támogatási különbségek összehozták egy táborba a magukat vesztesnek érző zenekarokat... Egyébként akkoriban jött létre a Zenetanárok Társasága, a Jazz Szövetség, a Magyar Nótaénekesek Szervezete. Mindenkit befogadtunk, helyet adtunk nekik a szakszervezet épületében. A Zenekari Szövetség izgalmas feladatot jelentett, hiszen volt egy fővárosi probléma, miközben a vidéki zenekarokkal senki nem törődött. Lényegesnek tartottam, nehogy elit problémát kreáljunk a kialakult helyzetből. Ha jól emlékszem, én írtam a szövetség alapszabály-tervezetét. Péter koncepciója az volt, hogy ez ne egy igazgatói szervezet legyen, hanem a művészeti tanácsok szövetsége, s ez 2008-ig így is volt, akkor alakult át munkáltatói szervezetté.

P. P.:

– Aminek több oka volt, többek között az anyagi háttér. Hiszen azonnal szó volt tagdíjról, különböző anyagi kötelezettségekről. Az első időkben együtt voltak jelen a szakszervezeti vezetők és az úgynevezett zenekari bizottságok, vagy művészeti tanácsok vezetői és az igazgatók. Teljes volt az összhang, de ugyanakkor ahhoz, hogy anyagi kötelezettségeket vállaljanak az együttesek, az igazgatók hozzájárulása kellett. Ez volt az egyik ok. A másik pedig az, hogy időközben Kovács Géza személyében elindult az a kezdeményezés, hogy legyünk tagjai a Pearle-nek, (Performing Arts Employers Associations League Europe) az európai előadó-művészeti szervezetek brüsszeli székhelyű szövetségének. Így a megfelelő utat az jelentette, hogy átalakulunk egy munkáltatói szervezetté. Egyébként maga az eredeti modellem jó szándékú volt, de nem volt tökéletes, hiszen kiszámíthatatlan volt, hogy melyik zenekarnál működött valóban művészeti tanács.

»Hogyan lett 80 millióból 150 millió forint«

Gy. L.:

– A rendszerváltás előtt a vidéki zenekarok a városi, vagy a megyei, városi tanácsokhoz tartoztak, tulajdonképpen az állami rendszer részei voltak. Így aztán az önkormányzati rendszer létrehozása után magukra maradtak, mert az önkormányzati törvény szerint már nem volt kötelező feladat a művészeti intézmények fenntartása. Bizonytalanná vált az együttesek helyzete, és ekkor sikerült központi támogatást szerezni számukra, összesen 80 millió forintot.

Amikor ugyanis erről döntés született, zenekaronként 10 millió forintot állapítottak meg. Ez úgy alakult ki, hogy hat zenekar volt, plusz a debreceni Kodály Kórus, s kiszámolták rögtön, hogy ha zenekaronként adnak 10 millió forintot, akkor az 80 millió...Persze a költségvetési tervezés nem így számolt,

hanem 80 millió forint támogatást tudott adni a zenei célokra, a részletek költségvetési szinten nem voltak érdekesek. Ami egyébként akkoriban egyáltalán nem volt jelentéktelen összeg. Így létrejött a köldökzsinór a központi költségvetés és az önkormányzatok között a fenntartás terén, és onnantól kezdve a zenekarok már levegőhöz jutottak. Éveken keresztül osztották ezt a BM-keretnek nevezett összeget – ami onnan kapta a nevét, hogy az önkormányzatok felügyelete a BM-hez tartozott. Ezt a keretet egyébként még a Bokros-csomag idején sikerült is megnövelni. A költségvetés pénzügyminisztériumi tervezői nagy jóindulattal figyelték a zenekarokat és jelezték, hogy „találtak még valahol maradvány 70 milliót”, szívesen megemelik az un. BM keretet, miközben a Bokros csomag inkább elvont általában... Így lett a zenekaroknak 150 milliójuk. Nagyon fontosnak tartom azt is, hogy elindítottuk Péterrel a közös rendezvényeket. Zamárdiban a szakszervezeti üdülőben gyűltek össze rendszeresen az igazgatók és a szakszervezeti képviselők. Biztam abban, hogy nagy döntéseket együttműködéssel és fehér asztal mellett lehet meghozni, és úgy gondoltam, így összekovácsolódhatunk.

P. P.:

– Az Andrásfalvy Bertalannak írt levelemben hangsúlyoztam, hogy egységes finanszírozási rendszert kell létrehozni, és ez egy kiemelt pont volt az alapszabályunkban is. Célul tűztük ki, hogy szülessen egy törvény, amelynek a kialakításában mi is részt veszünk. Gyimesi László viszont rávilágított, hogy csak zenekari törvény nem születhet meg, túlzottan kis területnek számít, de a teljes előadó-művészeti területre vonatkozóan, mint előadó-művészeti törvény létrejöhethet speciálisan a zenekarokra vonatkozó szabályokkal kiegészítve. Soha nem felejttem el, hogy ott ült a társaság Zamárdiban, és a beérkezett adatok alapján próbáltunk sakkozni, hogy milyen ismérvek alapján lehetne elosztani a pénzt. Ott volt az Excel-tábla kivetítve, és tulajdonképpen így indult el ez az egész... Aztán 2008-ban meg is született a törvény.

Gy. L.:

– Egyébként az előadó-művészeti törvény megszületése után a Nemzetközi Zenei Tanácstól a Zenei Jogokért elnevezésű kitüntetést Kovács Gézával – aki akkor már a Szövetség elnöke volt – együtt vehettük át. Azt, hogy Magyarországon a szakma képes volt egy ilyen törvény megszületését elősegíteni, azt nemzetközi viszonylatban is nagy jelentőségű ügynek ítélték meg. Bár volt már néhány módosítás az utóbbi években, azt látom, a zenei rész a nagyon felkészült és lelkiismeretes előkészítés eredményeként kiállta az idők próbáját, és így most is működőképes. Az, hogy a politika hogy rontja el, zavarja össze, az már nem az eredeti törvény hibája...

» 1935-ben Budapesten 22 zenekar működött«

Kovács Géza –

– Én arra emlékszem a Szövetség megalakulásával kapcsolatban, hogy túl voltunk a rendszerváltás első mámorán és első másnaposságán, és – bár ilyen-olyan gyermekbetegségek árán, de – hihetetlen nagy szerveződés indult meg az egész országban. Ez bennünket sem hagyott hidegen, mert annyira új volt számunkra az, amit demokráciának gondoltunk, hogy valóban rengeteg szervezet alakult a kultúra területén is, többségének azonban mára nyoma sincsen. Viszont a mi Szövetségünk egyelőre még elmondhatjuk, megmaradt. Péter egy olyan zenekarnál dolgozott, amelynek nem volt egy munkáltatói joggyakorlója. Sőt, emlékezzünk vissza, hogy nagyon sokáig mi magunk, igazgatók is vonakodtunk magunkat munkáltatóként definiálni, mert mondtuk, hogy úgyis az önkormányzat vagy a minisztérium dönt. Rá kellett erre vezetni minket. Később, amikor külföldön járva, hasonló szervezetek létrehozásánál bábkodtam, akkor is láttam, az a kérdés, hogy ki írja alá a munkaszerződést. Te? Tehát akkor te vagy az igazgató. Aztán valóban kialakult, hogy mi igazgatók tudjuk ennek a szervezetnek a gerincét képezni. Nagy szerencsénk volt, hogy ilyen kompromisszumkész, felkészült vezetője volt a zenész szakszervezetnek, mint Gyimesi László, aki mindig a közös ügyet tartotta szem előtt és nem a saját legitimitását hangoztatta folyton folyvást.

– Szerencsénkre vagy pechünkre az elmúlt 33 évben nem volt átfogó kulturális politikai elképzelés, még csak egy kormányzati ciklus átívelő sem. Ugye hajlamosak vagyunk a történelemben matatni a jó és rossz példákért, de tudjuk, hogy a klebelsbergi kultúrpolitikának melyek voltak a mozgatórugói. Épp a minap néztem át egy 1935-ös, a magyar zenéről szóló, komoly almanachot. Budapesten 22 zenekar működött 1935-ben. Ezek között természetesen ott volt a Filharmóniai Társaság, vagyis az Opera Zenekara, a Székesfevárosi Zenekar, a Budapesti Hangversenyzenekar. De összesen 22 zenekart számoltam össze, ezek között nyilván sok volt a műkedvelő, a félprofi, de mégiscsak volt valamifajta íve a kulturális politikának. Ami persze tudjuk, hogy hova vezetett, de az elmúlt 33 év arra volt példa, hogy rángatják összevissza a kultúra szekerébe befogott lovak száját, és magunk tapasztalhattuk, hogy gyakran egy négyéves ciklust sem húz ki egy-egy miniszter, államtitkár, akik bemutatkozásukkor nagy ívű elképzeléseikről beszélnek, közben mi meg ott vagyunk a frontvonalon...

– És hát ahogy Péter említette, 1996-ban, az egy nagyon jelentős lépés volt, és én akkor nagyon-nagyon büszke voltam, amikor Londonban részt vehettem az első PEARLE konferencián. Az is egy ablakot nyitott a világra, hogy lám, ezt így is lehet csinálni. A PEARLE

már akkor sem volt gyenge szervezet, de most már tényező az európai politikai életben, számos olyan ülésen vehettünk részt Lacival, aki a FIM (Zeneszerek Nemzetközi Szövetsége) képviselőjében volt ott, amelyeken jól előkészített anyagokból próbáltuk megelőzni a nagy bajokat. Itthon egy darabig működött a Nemzeti Érdekegyeztető Tanács, de hát sajnos az évek múlásával ennek a szervezetnek is kissé formális lett a működése.

– Számomra az évek során egy folyamatos depressziót okozott, hogy mindig kérdéses volt, hogy a kormányzat partnernek tekint-e bennünket, vagy sem... Azért, hogy ma a Szövetség nem képvisel akkora potenciált, mint a kilencvenes vagy a kétezres években, nehéz lenne csak magunkat vádolni. Kétségtelen, hogy nyilván korunk és emlékeink alapján visszasírjuk az első periódus éveit, amikor az igazgatók, akik akkor vezették ezt a Szövetséget, ösztönösen tudták azt, amit én Dél-Afrikában egy ottani törzstől tanultam meg, a kifejezést talán ismeritek: ubul tu, aminek a lényege: vagyok, mert vagyunk. És szomorúan látom – most már remetei magányomból –, hogy ismét ott tartunk, ahol a Szövetség megalakulása előtt: egyéni kilincselések, baráti, rokoni, üzleti kapcsolatok azok, amelyek egy-egy zenekarnak több pénzt juttathatnak. Nincsen tudomásom szerint egy átfogó, valamilyen egzakt mérce szerint szétosztható és garantált pénz az együttesek számára. Úgyhogy én a zenekarok helyében most nagyon-nagyon összefognék. Én azt látom egyedül jónak, hogy mindenfajta személyes sérelmet, meg „villamos- és trolibusz közlekedést” figyelmen kívül hagyva mutasson egységet a Szövetség...

AKIK AZ MEGALAKULÁSKOR IS OTT VOLTAK MÁR

»Egy újság, amely ezzel a közösséggel foglalkozik«

P. P.:

– Én azt látom leginkább problémának, hogy a mostani zenekari életből hiányzik a tolerancia a másik együtessel szemben. A legügyesebb lobbizóknak is tudniuk kell, hogy nyílt titok, ha a másik területére ácsingóznak, a másíknak a vesztét kívánják, miközben szidják a Szövetséget és hiányolják az összetartást...

– De térjünk vissza a pozitívumokra. Szintén közös elhatározás volt, és úgy gondolom, hogy a Szövetség

összetartását és sok minden mást is segített, hogy megalakulásunk után fél évvel Lacival elhatároztuk, létrehozunk egy újságot, egy szakmai orgánust, ami konkrétan ezzel a közösséggel foglalkozik. Ennyi év távlatából a lap jelentősége túlmutat az aktuális szezon történésein, egy korszak történelmének megörökítője lett. Minden megjelent száma megtalálható az interneten, a Széchenyi Könyvtárban, és aki egyszer kíváncsi lesz a magyar zenekarok 20. század végi és 21. század eleji működésére, csak innen nyerhet releváns információkat.

Gy. L.:

– Péter munkáját dicséri az első pillanattól kezdve a fantasztikus színvonal. Én magam nagyon büszke vagyok arra, hogy együtt csináljuk. Ahogy arra is, hogy a szakszervezet a Parlandót is kiadja, ami a rokon zenepedagógiai területnek az egyetlen szakmai lapja a mai napig. Most már csak online jelenik meg, de így sokkal többen olvassák, mint a nyomtatott verziót. Kevés szakszervezet mondhatja azt el magáról, hogy ilyen típusú dolgokkal egyáltalán foglalkozik.

– Visszatérve a Szövetség történetére, emlékszem, Hámori József miniszter támogatásával született meg a központi közalkalmazotti zenekarok pótléka. A mi kezdeményezésünk volt, plusz pénzt hozott a rendszerbe, és mindezt Hámori József vállalta, aki egyébként bámulatos miniszter volt. Ragaszkodott például ahhoz, hogy az ő személyes tanácsadó testületében is benne legyen valaki a Szövetségtől. Ő így gondolkozott a világról. A pályafutásom alatt ő volt a legkiválóbb elme, a legkiemelkedőbb miniszter...

Fenyő Gábor –

– A rendszerváltás idején, '89-ben, én már húsz éve voltam zenekari muzsikás a MÁV Szimfonikusoknál. Ekkor felmondott a szimfonikusok korábbi ügyvezető igazgatója, Szilágyi Mihály, aki utána a Rádió zenei együtteseire ment. Addig minden egyes ügyvezető igazgatót az Andrassy útról, a MÁV Székházból neveztek ki. De a rendszerváltás idején, '98 derekán, a MÁV-ot hirtelen visszaalakították részvénytársasággá, minden megváltozott ott is, és azok az emberek, akik addig kiválasztották, kit jelöljenek igazgatónak, már nem folytatták, így ott állt a zenekar ügyvezető igazgató nélkül. És bármilyen furcsa, de volt egy zenekari muzsikás, aki, mikor erről egy társulati ülésen szó esett, azt mondta, legyen a Fenyő Gabi. Nekem soha nem volt ilyesfajta ambíció, de be kellett látnom, hogy abban a helyzetben nincs más megoldás. Elvállaltam a megbízott igazgatói pozíciót egy fél évre, és ezt az időt arra használtuk, hogy pályázatot hirdettünk erre a pozícióra. Nos, ez azért volt érdekes és furcsa, mert ilyen állást pályázaton hirdetni Magyarországon addig nem volt szokás. Tényleg nem tudom, hogy honnan jutott eszembe. Többen

pályáztak, és a bizottság, amelyik erre ki volt jelölve, Kovács Gézát választotta. Azt hiszem, hogy az életünk legjobb döntése volt. Géza nagyszerűen kézbe vette az ügyeket. Amikor elkezdte, csak annyit kért, hogy én, aki már fél évig benne voltam a főnökségben, maradjak mellette, mint valamiféle asszisztens. Neki is az volt a motivációja, hogy próbáljuk meg valamilyen szervezett körülmények között ellensúlyozni azt a rossz és negatív hatást, amit a Fesztiválzenekar léte jelentett. Pontosan ugyanebben az időben történt az, hogy egyszer fölhívott Fischer Iván telefonon, s fölkért arra, hogy a rövidesen hivatásossá váló Fesztiválzenekarnak vállaljam el a zenekari vezetői tisztségét. Nem tudom, hogy honnan gondolta, hogy erre alkalmas vagyok, talán azért, mert a MÁV-nál is annak az adminisztrációjával foglalkoztam, hogy az egyes szólamokban ki játszik, ki nem játszik. Erős belső küzdelem után úgy döntöttem, hogy ezt a kihívást ki kell próbálni, így vállaltam. '92 novemberében léptem be ott, s összesen tíz hónapig dolgoztam az együttessel. Miután felmondtam, Géza volt olyan nagy-lelkű, hogy visszavett a MÁV-hoz. '93 tavaszán, a Szövetségünk alakuló ülése idején még ott dolgoztam. Péter – szerintem nagyon helyesen – úgy gondolta, hogy kell lennünk annyira fair játékosoknak, hogy a BFZ-t is meghívjuk a Szövetségbe, azonban ők ezt a felkérést elutasították. A legerősebb emlékem a Szövetség első időszakából, az a különböző tagzenekarok közötti szolidaritás.

K. G.:

– Péter a német modell alapján álmodta meg a Szövetséget. De akad angol példa is. Föl sem merül, hogy bárki, a londoni szimfonikusok vagy a Filharmónia zenekar ne lenne tag, és ne lenne automatikusan részese a közös döntéseknek. Vannak persze különbségek országoként. Ott voltam a Bolgár Szövetség bölcsőjénél, ott is a teljes előadó-művészeti társaság tagja a szerveztüknek. S bár akadnak kivételek, de az európai országok zömében léteznek ezek a munkáltatói szervezetek, amelyek a zenekarokat, illetve az ilyen hivatásos zenei együtteseket képviselik, és partnereik a megfelelő szakszervezetek. Persze, a világnak azon a részén az előadó-művészetben, ahol a szabadúzás, a társulattól való szabadság függetlenségnek a formája létezik, amit maga a muzsikás vagy a színész választ, természetesen senki nem számlával fizet, hanem ugyanúgy TB-zik, adózik, minden járulékot fizet, tehát társadalmi, szociális biztonságban van.

– És ha már itt tartunk, arra a sok-sok problémára, amiről ti számot adtok a Szövetség jelenlegi működéséből, akkor én pironkodva gondolok arra, hogy mi voltunk az elsők a volt szocialista táborban, hiszen sehol sem létezett ilyen szervezet. Engem, mint a véres zászlót hurcoltak körbe ezen a területen, hogy magyarazzam el az ottani kollégáknak, hogy mi ez a szervezet és miért

kell nekik is megalapítani. És így jött létre a lengyel, a cseh, a szlovák, a bolgár előadó-művészeti munkáltatók szervezete, az észti, a litván és a lett ugyancsak. És akkor most itt vagyunk azzal a rémképpel a szemünk előtt, hogy mi lesz, ha itt megint kilincselő igazgatók és lob-bisták, és vezető politikusok volt padtársai fognak majd maguknak harácsolni, hagyva, hogy a többi vesszen...

»A szövetség az igazgatók
akadémiája is volt«

Gyüdi Sándor –

– A szövetségben nagyon sok pozitívumot láttam azonnal. Ez az igazgatók akadémiája is volt, hiszen senki nem lehet fölkészült erre a feladatra, aki először csinálja. Számomra fontos tapasztalat volt, és az én munkámat nagyon segítette minden, amit tőletek hallottam. Olyan is volt, hogy kifejezetten képzésszerű formákat csináltunk. Emlékszem például, amikor elnökségi tag voltam, Szegedre hívtam az elnökséget, megbeszéljük, hogy milyen szakértőket hívjunk össze, s persze volt még halászlé-szakértő is...

– A szakmai szervezeti lét különböző lehetőségei szempontjából nekem komoly összehasonlítási esélyem volt, hiszen 2008-tól színigazgató voltam és belesöp-pentem a vidéki színigazgatók szervezetébe, ami hasonló egyesülés volt. Forró időszak volt ez a törvény előkészítésének utolsó évében. Miközben ismertem a törvény-előkészítési folyamatot, hiszen gyakorlatilag a kezdetektől elnökségi tag vagyok, akkor éppen társelnök voltam. A zenekari igazgatókat az állami támogatás rendszere érdekelte igazán a törvényből, a színigazgatókat pedig a vezetők kinevezésének rendje... Szóval az, hogy mi a szakmaiság, az nagyon különbözött a mi szervezetünkénél és a színigazgatóknál.

– Mivel a gyökereknél nem voltam jelen, számomra kicsit furcsa volt, hogy minden összejövetelünk refrénje a Fesztiválzenekar működése volt. Mi ugyanis ezt már elfogadtuk kész ténynek, azzal, hogy ez mindig így fog maradni.

Herboly Domonkos –

– Én 2006-ban kerültem erre a területre. Nagyon fiatalon, most itt utólag azt mondanám, hogy túl fiatalon, 30 évesen debreceni igazgatóként, és nekem is ugyanez volt az érzésem a Fesztiválzenekar kapcsán. Nyilván azért, mert mi annak a közvetlen hatását már nem érzékeljük.

Gy S.:

– Mi volt az én körömnem, a vidéki igazgatóknak a problémája? Az, hogy lehet azért dolgozni, hogy a Fesztiválzenekar és a többi budapesti együttes között ne legyen ekkora a különbség, de mi vidéken egy kicsit lema-

radva éreztük magunkat a fővárostól. Az olló egyre nyílt és nyílik, ahogy erről a Zenekar lap nagyon nyíltan és egyre élesebben fogalmazva írt is.

– Nagyon tanulságos, ahogy mondtátok, milyen változásokon ment keresztül a Szövetség, hogyan változott a kormányzati hozzáállás, milyenek lettek a nemzetközi minták. Az tényleg megállapítható, hogy nem a munkáltatói és a szakszervezeti oldalnak a konfliktusa a bomlasztó hatás a mi szervezetünkben, hanem a munkáltatóknak, tehát az egyes zenekaroknak az érdekei divergálnak. És sok-sok kis Fesztiválzenekar lett a Szövetségben, emiatt tényleg őszintén kimondhatjuk, hogy változásra van szükség.

Baross Gábor –

– Egy kérdés, miben látjátok az összefüggést? Tehát, hogy mit lehetne tenni ma? Amit akkor a Fesztiválzenekar elindított, egyértelművé tette, hogy muszáj egy érdekszövetségbe tömörülni. Mit lehet most tenni, hogy ez a szövetség új életre keljen, vagy újra erőssé váljon, vagy mindenki azt érezze, hogy ne az egyéni alkukat részesítse előnyben, hanem közös fellépéssel próbálja meg elérni a céljait?

»Egyetlen védőpajzsa van a rendszernek:
a normatív,
kiszámítható finanszírozás«

Gy. L.:

– Amikor a kormánnyal az előadó-művészeti törvény komoly előkészítésénél tartottunk, ez nem csupán törvény volt, hanem az akkori árak mellett a kormányzat ígért 3,5 milliárd forint fejlesztést. Nekünk már akkor azon kellett gondolkodni, hogy ezt hogyan tudjuk felosztani. Ezért is kerültek be a törvénybe azok a felosztási elvek, amelyek többé-kevésbé a mai napig benne vannak. Normatív és kiszámítható volt. Az én fejemben egyébként mindvégig az volt, hogy itt csak egyetlenegy védőpajzsa van a rendszernek: a normatív, kiszámítható finanszírozás állami oldalról. Amikor eljutottunk oda, hogy látszódom, milyen összegek jönnek ki, akkor bizony durva támadások értek bennünket. Azt jól láttam, hogy ez a szabályrendszer át fog menni, de összességében én is látom, hogy ezt az „uram-bátyám”, kijárós módszert sokan szeretik még ma is.

Szklenár Ferenc –

– A Duna Szimfonikus Zenekar a kezdetektől a pálya szélén lévő együttes volt. Teljesen speciálisan másképpen finanszíroztak minket, s mindig csak ámultunk és bámultunk a BM-keretes elosztáson. Mert dacára, hogy mi a BM-hez tartoztunk, ebből az összegből soha egyetlen fillért nem láttunk... De az az üzenetem a Szövetség szükségessége mellett, hogy minden időnkben lesznek olyan fenntartók, akikkel

sokkal könnyebb megértetni azt, miért és hogyan működik egy szimfonikus zenekar, hogyha van mögöttünk egy szervezet. Az egész csak azért felrúgni, mert beletörődünk abba, hogy mindenki egyénileg lobbizik, azt talán nem érdemes. Az, hogy a Szövetség első időszakától kezdve nyilván Péter, Laci, Géza, motoremberként hozta össze az egészet, ezt csak megköszönheti mindenki, aki normális és tisztán látja a dolgokat.

– Azt, hogy színvonalasan tudjuk demonstrálni a szakma életét az újsággal, azt is minden zenekar és tagszervezet megköszönheti. Hiszen ezt a lapot oda lehet adni egy polgármesternek, egy támogatónak, mert felsorakoztatja a magyar hivatásos szimfonikus zenekarokat, bemutatja a zenei élet történéseit. Nekünk nagyon sokat segített, amikor sajnos túl sokszor kellett a fenntartóval viaskodni. Sokszor még a táblázatokból is kimaradtunk, pénzügyileg nem létezett ez a zenekar... Nagy időt és ráfordítást igényelt tőletek, hogy ezt valamilyen szinten kezeltétek, demonstráltátok, és próbáltatok ezen javítani, változtatni. Nem véletlen, hogy ehhez a szervezethez akart csatlakozni minden új együttes.

»A sokfelé vágott torta«

P. P.:

– A „tortaszettek nagysága” minden szövetségi közgyűlésen szóba kerül, annak kapcsán, hogy voltak újonnan megalakult, a minősítés előtt álló zenekarok, amelyek kérték a felvételüket. Mindig az volt a válasz, hogy örülünk nekik, de hát akkor többfelé kell vágni a tortát, és akkor nekünk is kevesebb marad... És mindig az a döntés született, hogy jusson inkább kevesebb, de azok ugyanolyan muzsikuskok, mint mi vagyunk, ugyanúgy meg kell élniük. A különböző zenekarok közötti acsarkodásnak egy nyomát sem éreztem korábban. A felszín alatt voltak ellenségeskedések, de nem jutottak érvényre. Persze azért időről-időre előjöttek azok az elméletek is, hogy a mi kicsi országunkhoz képest túl sok zenekar van, és legyen inkább négyel kevesebb, de akkor azok legyenek jól megfizetve és képviseljenek igazi színvonalat...

F. G.:

– Rábeszéléssel vagy szentbeszéddel nem lehet elérni azt, hogy azok a mostani zenekari vezetők, akik a többiek rovására akarják a saját együttesüket helyzetbe hozni, változtassák meg a gondolkodásmódjukat, de azért azt mégis tudnunk kellene, hogy a Szövetséget valahogy meg kellene őrizni. Szerintem ez nagyon lényeges. Hiszen minden együttesben ugyanolyan muzsikuskok játszanak. Ha ezt átlátjuk, akkor nem akarjuk egymást tönkretenni, hanem próbálunk úgy boldogulni, hogy hagyjuk a másikat is élni.

»Szakmai érdekképviselőként működött a szövetség«

Sír László – telefonos interjú keretében

– A nyolcvanas évek elején, nem sokra rá, hogy zenekari igazgató lettem nem voltak könnyű helyzetben az önkormányzati együttesek, hiszen egyre inkább ‘kiment’ alóluk a Filharmónia, s a zenekarok nem rendelkeztek a koncertek szervezéséhez szükséges anyagiakkal. Igyekeztünk egymással kapcsolatot teremteni, s ebben a bizonytalan korszakban nagyon jó gondolat volt Popa Pétertől és Gyimesi Lászlótól, hogy össze kellene fogni a társulatokat egy szervezetbe. Először nem is az igazgatóké lett volna a főszerep, hanem a művészeti tanácsoké, de a szervezetnek hamar meghívottjai lettek az igazgatók is. Azt éreztük, hogy végre született egy olyan fórum, ahol a problémáinkat megbeszélhetjük, ahogy abban is reménykedtünk, hogy szakmai érdekképviselőként ugyancsak működni fog a szövetség. Így is lett, nagyon hatékony formává alakult, főként azért, mert a szakszervezet is részt vett mind ebben, végig tandemként működött a szövetséggel.

– Nagy eredmény volt, hogy létrejött a zenekarokat támogató, közös minisztériumi alap, s erre az összegre pályázhattak az önkormányzati együttesek. Végre önálló koncertszervezőkké is válhattak a társulatok, s a bérleti rendszer Miskolcon is sikeresen működött. Állandó kapcsolattartással, nagy egyetértésben működtünk a többi együttesrel, s az egyik nagy eredménynek tartom, hogy megszületett a Zenekar újság, ahol végre a szakmát érintő kérdéseknek, a kritikáknak is van helye, hiszen sajnos más orgánumból a koncertkritikák egyre inkább ki-koptak... Mindig nagy örömmel mentem az összejövetelekre, hiszen ilyenkor lehetett információhoz jutni a kormányzati elképzelésekről vagy arról, mi történik más együtteseknél. Sokat tanultam a kollégáktól, s jó barátságok is szövődtek a szövetségben. A többi zenekari igazgatótól is sok inspirációt kaptam az ember, s jó volt együtt gondolkodni. Azzal, hogy megalakult a szövetség, megszűnt az amagányosság, amit az ember együttesvezetőként korábban érzett, mert volt kivel konzultálni, eszmét cserélni. S mindig igyekeztünk nem egymás elől elszívni a levegőt...

– A legfontosabb, közösen elért siker pedig az előadó-művészeti törvény megszületése volt. S bár nem sokkal a törvény megszületése előtt már nyugdíjba vonultam, mégis úgy vélem, hogy a szövetség lényegét, a tanácskozási, közös érdekérvényesítési fórumot továbbra is meg kellene ővni, életben kellene tartani, hiszen ezzel sikerül elejét venni annak, hogy ne csak azok boldoguljanak, akik közelebb ülnek a tűzhöz... Azért is volna fontos, hogy működjön továbbra is valamilyen ernyőszervezet, mert például Miskolcon az utóbbi időben katasztrófálisan csökkent a fenntartói támogatás, de ez a gond nemcsak az egykori zenekaromat érinti...

»Feleleveníteni a régi szellemet«

Gy. L.:

– Mindenki ugyanabban a cipőben jár. Ez egy olyan műfaj, ahol el kell végeznie a muzsikusnak az egyetemet, évtizedeken keresztül tanulni, hogy döntő többségében néhány száz évvel ezelőtt megírt műveket eljátsszon. Maga a szakma nagyon egyedi és különleges. Az összefogás alapja egyrészt az a felismerés, hogy ezt csak ezek az emberek tudják. A másik felismerés az, hogy ezt hallgatni, amit mi csinálunk, csak azok akarják, akiket ez érdekel. Márpedig ez a közönség fogyatkozik, tudjuk nagyon jól, még a legjóindulatúbb számítás szerint is csak néhány tízezer ember... Tehát milyen helyzetben vagyunk? Rettenetesen kiszolgáltatottban, mindannyian. Ez a műfaj a piacon jegyekből nem tud megélni, hiszen minimális hasznot nem hoz. Nem mindegy, hogy most eljátsszák-e a művet, vagy nem játsszák el? Nem mindegy, hogy melyik zenekar játssza el, és hol és hányszor? Az átlagember gondolkodásában nem nagyon lehet olyan okokat találni, ami miatt ennek az egésznek értelme lenne... De mégiscsak van, mert minden valamire valóra adó ország megkülönböztetett kincsként kezeli.

– Ha azonban a Szövetség tagjai abban a két dologban nem értenek egyet, hogy egyformák vagyunk, és egyforma a közönségünk – hiszen ugyanazok jönnek el az ő és a mi koncertjeinkre is, akkor semmiben nem értünk egyet. Ja, hogy mi versenyben vagyunk egymással? S ez valóságos? Tessék erről bármilyen szabályt mutatni. Nincs verseny a zenekarok között. Az együttesek szolgáltatnak, próbálják a nemzet kulturális színvonalát – minimális eséllyel, de mégiscsak valamilyen -szinten tartani. Ha dominánsan felülkerekedik a teljesen antiszociális és a szolidaritás minden elvével szembenelő, kijárási eljárás, akkor ki kell mondani, hogy a zenekarok alkalmatlanok, és a vezetőik alkalmatlanok arra, hogy összefogjanak.

– Ez vezetői felelősség. Felelősség az egész szakmáért. Ahol el kell gondolkozni azon, hogyha valaki azt mondja túl sokan vagyunk... Akkor kit fog megszüntetni? Saját magát? Ha a Szövetség nem tud megszabadulni ettől a gondolkodástól, az nagyon szomorú.

– **El kell dönteni végre, hogy a zenekarok egészének a sorsát, a feladatát, a jelenlétét vállalja-e mindenki közösen, vagy sem!** ■

TISZTELETJEGGYEL

Tiszteletjeggyel
– ezúttal nem
hangversenyen

Pröhle Gergely

Hála Popa Péter főszerkesztői nagyvonalúságának, az elmúlt években lehetőséget kaptam arra, hogy e hasábokon egy-egy hangversenyélményemről beszámoljak, korántsem a zenekritika műfajában, inkább egyfajta publicisztikaként. Megtiszteltetésnek tekintem a felkérést, mert – fájdalom – ez a lap maradt a magyar zenei élet egyetlen nyomtatott fóruma, igen magas színvonalon. Valóban, legtöbbször tiszteletjeggyel jutottam el a koncertekre, ami abból adódott, hogy az elmúlt három évtizedben az államigazgatás kulturális és diplomáciai pozícióiban mindig igyekeztem nyomon követni a magyar és a nemzetközi zenei élet fejleményeit, az együttesek és a koncertszervezők pedig ezt meghívásokkal méltányolták – nagy köszönet érte. Az érdeklődésemnek persze megvolt és megvan a sajátos, személyes oka, ami nem más mint családi háttér. Az első itt megjelent írásomat még olvasták és kommentálták muzsikus szüleim, nagy szomorúság, hogy ma már egyikük sincs az élők sorában. A kapcsolat

lat a zenei világgal azonban így sem szakadt meg: családom számos tagja játszik nagyzenekarokban itthon és külföldön, én pedig a Danubia Zenekar fenntartására létrejött alapítvány kuratóriumi elnökségére kaptam felkérést. De talán ennél is fontosabb, hogy valami sajátos véletlen folytán, több együttesünk különböző rendű-rangú vezetője gyerek- vagy fiatalkori ismerősöm, barátom, a szüleim tanítványa vagy valamelyik tanítványának a férje, a testvérem évfolyamtársa, vagy egyszerűen csak együtt léptünk fel az 1983-as KiMitTud?-on. Popa Pétert édesapám révén ismertem meg évtizedekkel ezelőtt, nyilván ezért, és az említett kapcsolati háló ismeretében kért fel a Szimfonikus Zenekarok Szövetsége Felügyelő Bizottságának elnökségére.

Mind a cikkek írására, mind pedig a felügyelőbizottsági elnökségre szóló felkérés alkalmával igyekeztem eloszlatni minden esetleges illúziót: nem gondoltam, és ma sem gondolom, hogy a tájékozott műkedvelő szintjénél jobban értenék a zenéhez, politikai, közéleti érdekérvényesítő képességem, „lobbierőm” pedig igen csekély, az e területen tapasztalható „árfolyamingadozás” pedig amúgy is adottság. Egész mással foglalkozom, és örömmel teszem. A kitartó biztatásra 2022 márciusában mégis elfogadtam a felkérést, sajátos tiszteletjegyként, de voltaképp inkább valamiféle gyászmunka részeként. Édesapám, Pröhle Henrik, szenvedélyes zenekari muzsikusként, alapító tagja volt a szervezetnek. Halála után három nappal pedig az első perctől az utolsóig végighallgattam a Richard Strauss maratont a Művészetek Palotájában,